

әл-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
Экономика және бизнес жоғары мектебі
Бизнес технологиялар кафедрасы

Логистика жүйесіндегі тәуекелдерді басқару

(пәні)

1 дәріс :

Тәуекел логистикалық жүйеде басқару
объектісі ретінде

дәріс жоспары :

- 1. Тәуекелдер, логистикалық тәуекелдер
- 2. Логистикалық тәуекелдердің жіктелуі
- 3. Ішкі және сыртқы логистикалық тәуекелдердің жіктелуі
- 4. Тәуекелдерді басқаруды қаржыландыру түрлері

дәрістің мақсаты - оқу :

- тәуекелдер туралы түсінік, логистикалық тәуекелдер;
- логистикалық тәуекелдердің жіктелуі;
- ішкі және сыртқы логистикалық тәуекелдердің жіктелуі;
- тәуекелдерді басқаруды қаржыландыру түрлері

1. Тәуекелдер, логистикалық тәуекелдер

- ☀ **Тәуекел** - бұл қолайсыз жағдайдың болуы немесе өндірістік-экономикалық немесе басқа қызметтің сәтсіз нәтижесі.
- ☀ **Логистикалық тәуекелдер** - мұндай оқиғалардың қабылданған шешімдерден кейін пайда болу мүмкіндігі, нәтижесінде компания өзінің материалдық ресурстарын, өнімдерін, тауарларын, олардың тұтынушылық қасиеттерін толығымен немесе ішінара жоғалтады, қосымша логистикалық шығындарға ұшырайды.
- ☀ Логистикалық жүйе нарықтық ортаның «екі жағына»: жеткізушілерге және сатып алушыларға ашықтығымен ерекшеленеді. Сондықтан жүйенің тәуекелдері ішкі және сыртқы болып екіге бөлінеді. Логистикалық менеджмент сыртқы тәуекелдерге тікелей әсер ете алмайды, ал ішкі логистикалық тәуекелдер компанияны басқару пәні болып табылады.

2. Логистикалық тәуекелдердің жіктелуі

- Суретте логистикалық тәуекелдердің жіктелуі көрсетілген, ол ішкі қауіп-қатерлерді олардың функционалды және басқарушылық түрлеріне біріктірілген бөлуді болжайды.
- Тәуекелдердің өзіндік ерекшелігі тұрғысынан көлік және қойма логистикасына сәйкес келетін екі тәуекел блогы қызығушылық тудырады. Логистиканың қалған бағыттары, әдетте, коммерциялық, қаржылық және ақпараттық тәуекелге қатысты.

- ✦ Логистиканың осы екі бағытымен шешілген міндеттерді қарастырыңыз. Көліктік логистика көліктің түрі мен түрін, қозғалыс бағытын және тауарларды нақты тасымалдауды таңдаудың оңтайлы нәтижесін алуға арналған.
- ✦ Қойма логистикасының нәтижесі - жеткізу және қабылдау, сақтау, қойма ішіндегі қозғалыс, өндіріске және сатуға материалдық заттарды жөнелтудің оңтайландырылған процесі.

Кәсіпорынның қойма шаруашылығында шешілген міндеттердің ішінде мыналар ерекшеленеді:

- материалдарды, тауарлы-материалдық құндылықтарды, тауарларды қабылдау, есепке алу және орналастыру;
- тауарлық заттарды жауапкершілікпен сақтау;
- Тауарларды өңдеу және өңдеу (мысалы, сұрыптау және қабылдамау);
- Шикізатты, компоненттерді, тауарларды түгендеуді басқару;
- тауарларды таңбалау, жабдықтау және орау.

Қорытындылай келе, ішкі және сыртқы логистикалық тәуекелдердің негізгі бағыттары бойынша егжей-тегжейлі жіктемесі берілген.

3. Компанияның логистикалық тәуекелдерін жіктеу схемасы

Классификация внутренних и внешних логистических рисков

Снабжение	Транспортирование	Хранение	Производство	Сбыт
Срыв обеспечения плана производства материальными ресурсами	Срыв поставок, недополучение продукции, нарушение сроков	Превышение объема хранения и нарушение производственного ритма	Срыв плана производства из-за необеспеченности мощностями	Падение покупательской способности на рынках
Срыв программы комплектации производства	Увеличение транспортных издержек, срыв финансовых обязательств	Утрата (хищение) имущества в складском хозяйстве	Срыв производственной программы из-за поломок	Срыв продаж из-за изменений сегмента рынка
Нестабильность входных цен на материальные ресурсы	Ущерб в результате погодных условий, включая стихийные бедствия	Повреждение или уничтожение ТМЦ в результате поломки систем жизнеобеспечения	Срыв производственной программы из-за необеспеченности	Падение сбыта из-за неконкурентоспособности продукции
Несвоевременность поставки материальных ресурсов	Риски, связанные с эксплуатацией технических средств логистической системы	Повреждение или утрата ТМЦ в процессе хранения по неосторожности	Риск некачественной продукции логистическим причинам	Ущерб, связанный с несвоевременной доставкой потребителю
	Утрата груза в результате хищения, пропажи без вести, угона транспорта	Риск повреждения или уничтожения в результате пожара, стихийных бедствий	Внутрисменные простои из-за срывов в производственной логистике	Замораживание запасов продукции сверх нормативов
	Ущерб окружающей среде при транспортировке груза		Срывы производства из-за технологической необеспеченности	
	Риск гражданской ответственности, возникшей в связи с ущербом при транспортировке груза		Некачественные технологические процессы	

- ✦ Логистикалық тәуекелдерді азайту тәсілдері
- ✦ Тәуекелдерді басқару компанияны кірістер мен кірістерді жоғалтудан қорғаудың ең жақсы әдісі болып саналады.
- ✦ Логистикадағы тәуекелдерді басқару принциптері жауап беру процедураларына және қауіп-қатер ықтималдығын басқаруға арналған жалпы тәсілдерге негізделген.

Негізгі қағидалар келесідей :

- ✦ Тәуекелдерді басқару компания қызметінің мақсатты нұсқаулықтарын ескере отырып және логистиканың басқа басқару функцияларымен байланысында жүзеге асырылады.
- ✦ Өнеркәсіп, нарықтық бәсекеге қабілеттілік деңгейі, логистиканың даму дәрежесі және оның жеткізілім тізбегіне енуі байланысты тәуекелдерге байланысты басқару шешімдеріне шектеулер қояды.
- ✦ Өзара байланысты тәуекелдерге қатысты бірыңғай саясатты олардың динамикалық сипатын ескере отырып жүзеге асыру.
- ✦ Материалдық ресурстар мен тауар айналымын тәуекелдерді басқару қауіптің басқа түрлері сияқты әдістерге негізделген: жалтару, беру, оқшаулау, тарату және өтемақы.

Қарастырылып отырған басқару саласында қолданылатын тәуекелдерді азайтудың арнайы әдістері мен процедураларына тоқталайық. Бұл әдістерге жатады:

- ☛ тәуекелді болдырмау бағытында - сенімсіз жеткізушілерді, сатып алушылар мен делдалдарды уақтылы қабылдамау;
- ☛ аударым бағыты бойынша - сақтандыру (әсіресе тасымалдау және сақтау тәуекелдері үшін), жауапкершілік компанияның қоймасына түскен сәтке дейін жеткізушілерге жүктеледі;
- ☛ оқшаулау бағытында - шикізатты, компоненттер мен тауарларды сатып алудың баламалы көздерін пайдалану, логистикалық операцияларды аутсорсингке беру, тауарлар мен өнімдерді жылжыту мен сатудың тәуелсіз арналарын қосу;

- диссипация (дисперсия) бағыты бойынша - іскерлік қызметті, жабдықтауды, сатуды әртараптандыру, жеткізілім тізбегіне қатысушылар арасында тәуекелдерді бөлу, хеджирлеу (тәуекелді уақыт бойынша бөлу);
- өтемақы бағыты бойынша - сатып алу мен сатуды стратегиялық және тактикалық жоспарлау, екі бағыттағы нарықтық жағдайды талдау және болжау, қорларды резервтеу, сыртқы нарықтағы логистикалық қызметтерге мониторинг жүргізу.

логистикалық тәуекелдерді реттеу жөніндегі шаралар жүйесінің мысалы

Наименование логистических подсистем	Риск	Способы минимизации риска
Закупки	Несоответствие цены качеству товара. Увеличение затрат в производстве	Функционально-ценовой анализ
		Соблюдение бюджетных ограничений
Транспортировка	Увеличение транспортных издержек	Оптимизация (по Парето) условий сделки
	Нарушение графика поставок	Оптимизация маршрутов
	Утрата имущества	Диспетчеризация
Складирование и хранение	Иммобилизация материальных ресурсов	Охрана имущества. Имущественное страхование. Страхование ответственности. Управление запасами
	Утрата (хищение) имущества	Охрана имущества. Противопожарные мероприятия. Имущественное страхование.
Материально-техническое снабжение	Несбалансированность (несоответствие объема поставок потребностям)	Нормирование расхода материальных ресурсов
	Несоответствие по качеству материальных ресурсов	Входной контроль качества
	Ситуации возникновения дефицита. Сверхнормативные запасы и неликвиды	Управление производственными запасами. Оперативные закупки. Поставки «точно в срок».
Внутрипроизводственное движение материальных ресурсов	Нарушение производственного ритма	Управление запасами в незавершенном производстве
		Подготовка материалов к производственному потреблению

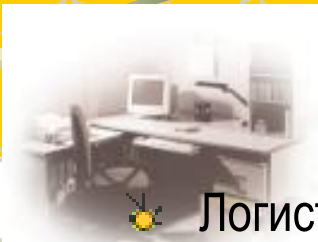

- ☀ Оны табысты жүзеге асыру үшін логистикалық қызметті қамтамасыз етудің қаржылық аспектісін, тәуекелдермен жұмыс жасау шығындары логистикалық бюджеттің жалпы жағдайында ескерілетін етіп өзгерту маңызды..
- ☀ Осыған байланысты тәуекелдерді басқаруды қаржыландыру түрлері бар:
 - ☀ Іс-шара алдындағы (алдын алу шараларына арналған шығындар).
 - ☀ Ағымдағы (ағымдағы тәуекелдерді басқару бюджеті).
 - ☀ Іс-шарадан кейінгі (келтірілген зиянды жою үшін).

Заклучение:

- ☀ компанияның негізгі логистикалық тәуекелдерінің тұжырымдамасын, классификациясын және реттеу әдістерін қарастырдық.
- ☀ Тәуекелдерді басқару кәсіпорынның кез-келген бөлімшесі үшін қажет болады, ал кәсіпорын біртұтас жүйе болғандықтан, тәуекелдерді кешенді басқарудың қажеттілігі туындайды, яғни жеке бөлімшелердің де, жалпы кәсіпорынның да қажеттіліктерін ескере отырып.

- ☀ Логистикада тәуекелдерді басқару жүйесін енгізудің әзірленген алгоритмі тәуекелдерді басқару саласындағы оңтайлы шешімді негіздеуге мүмкіндік береді.
- ☀ Логисттер алдыңғы қатарлы елдердің практикалық тәжірибесін және тәуекелдерді басқару саласындағы ИСО ұйымының инновациялық стандарттарын қолдана отырып, ықтимал тәуекелдерді ескере отырып, логистикалық жүйенің жұмыс істеу процесін тиімді ұйымдастыруы және олардың пайда болу мүмкіндігін барынша азайтуы қажет..
- ☀ Логистикадағы тәуекелдерді басқарудың жетілдірілген тұжырымдамалық тәсілін отандық кәсіпорындардың қолдануы белгілі бір қызмет саласына тән тәуекел факторларын тез ескеруге мүмкіндік береді. Мұны кәсіпорынның стратегиялық және тактикалық басқару жүйесінде, кәсіпорынның тәуекелдерді басқарудың интеграцияланған жүйесін құруда жүзеге асыру қажет.

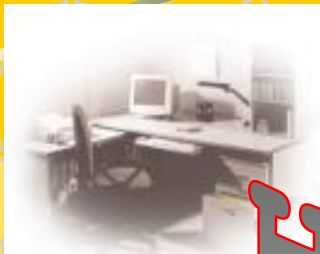

- ☀ Жаһандану мен халықаралық экономиканың транснационализациялануының қазіргі заманғы жағдайында кәсіпорындарда тәуекелдерді басқарудың ажырамас парадигмасы корпоративті стратегияның ажырамас бөлігіне айналады, оңтайлы жобаланған логистикалық тізбектегі ресурстар ағындарын басқаруды қамтамасыз етеді.

Әдебиеттер тізімі :

1. Можарова, В.В. Транспорт в Казахстане: современная ситуация, проблемы и перспективы развития/ Вера Викторовна Можарова; КИСИ при Президенте РК.- Алматы: КИСИ при Президенте РК, 2011.- 214, [2] с.
2. Кулжабай Н.М., Тышканбаева М.Б., Исмаилова Р.Т., Ботаева С.Б. Логистика, уч.пособие, изд. КазНТУ, 2014г.
3. Тышканбаева М.Б. Информационные системы и технологии в логистике/ уч.пособие, Изд «Экономика», 170 стр. В печати
4. Джеймс Р.Сток, Дуглас М.Ламберт Стратегическое управление логистикой/учебник, перевод с англ, редактор Сергеев И.П. Москва, Инфра-М, 2005 г., -831 с.
5. Авдеев И.С. Формы закупок предприятий малого нефтяного бизнеса//Риск.- 2014. -№2.— с. 12-14.

Назарларыңызға
рахмет

